

Høringssvar fra Human-Etisk Forbund om taushetsplikt i trossamfunnsloven mv.

Vi viser til departementets høringsforslag, saksnr. 25/2380, datert 18.8.2025.

Human-Etisk Forbund (HEF) er et humanistisk livssynssamfunn med over 175.000 medlemmer. Vi arbeider for at alle mennesker skal ha frihet til å bestemme i egne liv, innenfor en likebehandlende stat og et livssynsåpent samfunn.

Vi viser til vår høringsuttalelse datert 15.11.2024 om taushetsplikt i tros- og livssynssamfunn. Vi er glade for at departementet i år har endret sin innstilling i tråd med vår og andres høringsuttalelser.

Vi støtter i hovedsak departementets nye forslag, og kommenterer ikke videre de punktene vi er enige i.

Vår grunnholdning i saken er som følger:

- Vi støtter en lovpålagt taushetsplikt for tros- og livssynssamfunn.
- Samme regler må gjelde for alle godkjente aktører.
- Det må være avgrenset så klart som mulig hvem som er underlagt taushetsplikt med straffeansvar, og hvem som ikke er det, og i hvilke situasjoner taushetsplikten gjelder.
- Unntak fra taushetsplikten må være god begrunnet.

Departementet ber i høringsnotatet om tilbakemelding på ulike alternative løsninger. Her kommer våre tilrådninger:

Tydelig avgrensning av straffeansvar

Vi mener den beste løsningen er å avgrense den lovpålagte taushetsplikten i tråd med foreslått alternativ 1 (side 16 i høringsnotatet) til:

*«Prester, religiøse ledere og personer i tilsvarende funksjoner i Den norske kirke, registrerte eller tidligere registrerte tros- og livssynssamfunn, **som i sin stilling gir åndelig og eksistensiell omsorg, har taushetsplikt om det som er betrodd dem som ledd i denne omsorgen.**» (våre uthevinger)*

Dette er en tydeligere avgrensning enn i høringsnotatets lovtekstforslag alternativ 2 (side 17), der taushetsplikten gjelder de samme gruppene, men der det ikke ligger inne noen avgrensning på en spesifikk oppgave (åndelig og eksistensiell omsorg) og opplysninger gitt i denne definerte sammenhengen. Den eneste avgrensningen er at opplysningene må ha vært betrodd dem «i deres stilling». Vi mener det, for alle parter, er bedre og mer forutsigbart at straffeansvaret avgrenses tydeligere enn i alternativ 2.

Å ta bort denne avgrensningen og velge den mer utvidede formuleringen i alternativ 2 vil sette de som innehar slike stillinger i en situasjon der man alltid er underlagt straffeansvar uansett *når* man får vite ting, og uansett *hva* man får vite. For mange av

disse gruppene oppfattes stillingen deres av mange til å være uløselig knyttet til deres person, som for eksempel prest. De risikerer derfor å være underlagt taushetsplikt med straffeansvar uansett sak, tid og kontekst ellers, gjennom hele livet. Vi tror et slikt straffebud bli vanskelig å praktisere og overholde, og av denne grunn ikke vil bli praktisert og respektert slik det burde. Da skapes det usikkerhet rundt det trygge rommet for betroelser som er hensikten med taushetsplikten. Det er bedre at rommet er tydeligere definert.

Unntak fra lovpålagt taushetsplikt

Høringsnotatet drøfter to lovfestede unntak fra straffeansvar ved brudd på taushetsplikten:

- *«Taushetsplikten er ikke til hinder for å melde til barnevernstjenesten dersom vilkårene i barnevernsloven § 13-2 første ledd er oppfylt.»*
- *«Taushetsplikten er ikke til hinder for å dele opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse.»*

Human-Etisk Forbund mener begge unntak bør lovfestes. Her er det viktig å påpeke at formuleringene over ikke innebærer noen plikt til å opplyse (ut over den avvergingsplikten man har etter straffelovens § 196), men at den som er underlagt lovfestet taushetsplikt har anledning til å gjøre dette uten å risikere straff hvis man ser at det man får vite utløser en plikt til å melde fra til barnevernet etter barnevernslovens bestemmelse, eller for å unngå fare for liv og helse (avvergingsplikten).

Vi støtter departementets avgrensning på side 13 når det gjelder «fare for liv og helse», og presiserer at dette må fungere som en snever unntaksregel som skal fange opp svært alvorlige bekymringer. Avvergingsplikten man har etter straffelovens § 196 gjelder selvsagt her.

Begrepsbruk

Departementet ber om tilbakemelding på bruken av begrepet «åndelig og eksistensiell omsorg». For Human-Etisk Forbund er dette et fremvoksende fagfelt i rask utvikling. I egenomtale av vårt tilbud omtaler vi det hovedsakelig som humanistisk livsveiledning, på tvers av institusjonene der tilbudet finnes.

I interne dokumenter om denne livssynstjenesten, beskriver vi den bl.a. med begrepet eksistensiell omsorg. Det er også dette begrepet som er i bruk om dette humanistiske tjenestetilbudet i European Humanist Services Network, som vi er tilknyttet:

<https://humanistservices.eu/excare/>

Overgangsregel og iverksetting

Vi støtter departementets vurdering om at det må gå minst ett år fra Stortinget fatter vedtak om ny lov, til den trer i kraft.

Vi ser ingen grunn til å innføre en spesifikk overgangsregel som foreslått av Holmboe og Ørum ved Politihøgskolen (side 14-15 i høringsnotatet). At taushetsbrudd begått før den nye loven trer i kraft reguleres av den gamle bestemmelsen for de gruppene beskrevet der, følger av etablert rettspraksis og trenger etter vår mening ingen presisering.

Vårt forslag til lovtekst

Human-Etisk Forbund støtter en blanding av de to lovtekstalternativene på høringsnotatets side 16 og 17.

Ny paragraf 20a i lov om tros og livssynssamfunn bør lyde som følger:

«§ 20a Taushetsplikt for prester, religiøse ledere og personer i tilsvarende funksjoner

Prester i Den norske kirke og personer i tilsvarende funksjoner i registrerte eller tidligere registrerte tros- og livssynssamfunn, som i sin stilling gir åndelig og eksistensiell omsorg, har taushetsplikt om det som er betrodd dem som ledd i denne omsorgen.

Taushetsplikten gjelder tilsvarende for medhjelpere som i sin stilling har fått kunnskap om betroelser etter første ledd. Den som har taushetsplikt etter første ledd, skal informere medhjelperne om taushetsplikten.

Taushetsplikten gjelder ikke i den utstrekning den som har krav på taushet samtykker til at opplysningene kan deles, eller dersom opplysningene etter første ledd er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige.

Taushetsplikten er ikke til hinder for å melde til barnevernstjenesten dersom vilkårene i barnevernsloven § 13-2 første ledd er oppfylt.

Taushetsplikten er ikke til hinder for å dele opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse.»

Vår anbefaling er basert på de avgrensningene og presiseringene som ellers drøftes i høringsnotatet rundt de ulike alternativene.

Annet

Departementet bør utvikle et felles nettbasert kurs om taushetsplikt og relevante unntak. Bestått kurs bør være en forutsetning for å få autorisasjon fra tros- og livssynssamfunnene og for å omfattes av taushetsplikten.

Vi foreslår at departementet utarbeider et enkelt A4-ark med lett forståelig informasjon om taushetsplikt i fortrolige samtaler, inkludert unntakene for avverging og opplysningsplikt til barnevernet. Arket kan brukes som oppslag i forværelser, deles ut til konfidenter og generelt bidra til å informere og minne både utøvere og konfidenter om gjeldende regler.

Departementet legger også i dette høringsnotatet til grunn at Norge «ikke lenger har en statskirke» (side 6). Kan departementet forklare hvorfor Den norske kirke er omtalt i Grunnloven § 16, vedtatt i 2012, hvis den ikke lenger skal regnes som statskirke? Internasjonale eksperter peker på at grunnlovsforankring er et sentralt kjennetegn ved statskirker/statsreligioner.

Vi ønsker departementet videre godt arbeid med taushetsplikten og annet.

Mvh,

Trond Enger, generalsekretær

Lars-Petter Helgestad, avdelingsleder politikk og internasjonalt arbeid